

svoje zanjke slovensko ljudstvo. Te mreže nam je odvažno povsod trgati.

Volili se bodo najprej volilni možje. Ti morajo Slovenci biti, morajo prvotnim volilec preobljubiti, da volijo le slovenskega, vseskozi narodnega kandidata. Da se bo pa to zgodilo, treba je da vsak izobražen in podučen Slovenec, vsak komur je blagor domovine svet, precej začne delati, volilce podučevati. Pustimo ves prepir, ves razloček stanov, različna stališča: narodnjaki, domoljubi bodimo. Zdaj gre za našega naroda prihodnost, resen je čas, bodi naše delo tudi resno in možato in netrudljivo. Kdor imaš priliko, imej voljo, pojdi okrog volilcev, govori, prepričaj! Kdor imaš znanca, piši jim, če govoriti ne moreš. Stvar naša je pravična, narod naš je bister, Slovenec hitro sprevidi, kaj je prav in dobro, kaj je njegova pravica. Ali rok ne smemo križem držati, besede ne varovati, da nemškutar in sovražnik s zvijačo Slovenca ne prevari.

V vsakem okraju naj se poseben odbor ustanovi, skupno delo je izdatnejše delo. Odbor naj skrbi, da ne bo noben kraj zapuščen in nepodučen, da bodo volilni možje samostojni, neustrašivi in pravi naši možje. Nihče naj se delu ne odteguje. Vsak naj bo delaven, kakor da bi na samó njegovem delu slonel dober izid.

Ako bomo ravnali tako, bode zmaga naša, kar daj bog in junaško delo!

Program.

17. t. m. v Mariboru iz vse dolenje Štirске zbrani slovenski rodoljubi so sklenili, da hoté kandidate za prihodnji deželni zbor priporočati na podlagi sledeče dogovorjenega programa:

I. Slovenske tirjatve v državopravnem oziru:

1. Zedinjenje vseh Slovencev je naša poglobitna težnja; dežele, v katerih živimo, nimajo pravice, niso osebe pravice zoper naš narod, ampak narod je moralna oseba, ki kot takovšna nikoli ne more zgubiti svoje osebne pravice do združenega pravnega življenja v eni avstrijski kronovini.
2. Tirjamo, da se nemudoma vpelje za Slovence raba slovenskega jezika v vseh javnih vladinih, deželnih, cerkvenih in šolskih zadevah; ob enem priznavamo enake pravice vsem drugim narodom.
3. V povspreh pravosodja tirjamo že zdaj višo deželno sodnijo za vse Slovence, s sedežem v Ljubljani.
4. Ker po dozdanjih skušnjah večina štirskega zbora zgoraj navedenim tirjatom ne bode prijazna, hočemo delati v zvezi in sporazumljenju z drugimi avstrijskimi federalisti.
5. Slovenski narod — želé, da se naša država preosnuje na federalistični podlagi — priznava samo vojaške, finančne in trgovinske zadeve kot skupne.
6. Vse druge zadeve spadajo v oblast deželnih zborov.

II. Tirjatve v cerkvenem oziru.

1. Slovenci nimamo nič proti temu, da drugoverniki, ki uživajo popolno versko svobodo, imajo z nami enake državljanske pravice; toda kot katoličani tirjamo, da tudi katoliška cerkev vse svoje notranje zadeve samostalno uravnava.
2. Ker je vse na tem ležeče, da se naša šolska mladež izreja v krščanskem duhu, želimo, da se šolska postava še enkrat presodi in tako popravi, da se v samostalni organizaciji šole tudi katoliški cerkvi primeren vpljiv pri nadzorovanju šol odloči.
3. Cerkevno premoženje je kakor vsako drugo nedotakljivo.

III. Tirjatve v drugih splošnih zadevah:

1. Društva za napredek obrtnije, splošne omike itd. naj se po potrebah tudi iz deželnega zaklada podpirajo.
2. Napredek v obrtniji je le mogoč, ako se iz deželnega zaklada več stori za vravnaje naših rek, osnovo in ohrano dobrih cest itd.
3. Hočemo da se varno pazi pri osnovi novega katastra, da ne bomo preveč obloženi z davki. Ob enem želimo, da se pri tej priliki naše zemljiščne knjige tako vredijo, da pridejo v popolno soglasje z novim katasstrom in da se potem vsled tega realni kredit bolj okrepeča.

IV. Vsa druga vprašanja se prepuščajo svobodni previdnosti naših poslancev.

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca junija.

V hiši in dvoru. Skednji in žitnice se morajo dobro sesnažiti in prevetriti, zrneje premetati, sirovo maslo se mora delati in iz njega maslo.

V hlevih. Hlevi se morajo marljivo snažiti, gnoj vsak dan izmetati (zarad zelene klaje); konji in goveda se morajo večkrat skopati in ovce ostriči. Koneca tega meseca vrženi prasci se puščajo za plemo; svinje se po veliki vročini ne smejo ven goniti in se morajo večkrat kopati, kar jim zlo koristi. Mladi petelini se morajo vkopiti in gosem več perje izpipati.

Na polju in senokošah. Kesni lan in vodena repa se mora sejati; zeljine sadike, če so ktere izostale, se morajo posaditi; sladko korenje in krompir se mora okopati; prahe tretjokrat preorati. Seno se pokosi in na senokoše taki voda napelja.

V vrtilih in sadovnjakih. Drevesa se naj cepijo in okulirajo in sicer na izhodnih in večernih straneh dreves, prestavljena drevesa se naj marljivo zalivajo; žive plote obreži. Sparga se od Janževega ne sme dalje več rezati; vse se na vrtu mora marljivo okopati in pleti in gosenice in drug mrčes pobirati.

V vinogradih in hmelnikih. Dokler trs cvete se ga ne smeš doteknoti, ko pa je ocvet se začne vezanje in druga kop. Hmelj se mora k drogom napeljavati in okopati.

V ribnikih. Karpi in klini mečejo ikre. Iz žlemaštih ribnikov se mora žlema izvoziti.

Pri ulnjaku. Rojenje se mora dobro opazovati in roji loviti.

Log in lov. Drevesnice dobro varovati, brestovo seme nabirati; če je kaj posekanega drevja zaostalo, se mora odstraniti, paziti na šumni požar. Ptice roparice in mlade race streljaj, zanjke nastavi.

Umni sadjorejec.

Načini, po katerih se drevesa cepijo.

(Dalje.)

3. Cepljenje za kožo.

Cepljenje za kožo v tem obstoji, da se cepič med kožo in med les na strani vtakne, ko se divjak odreže. Za to delo mora biti drevje že muževno, da se koža ali skorja od lesa loči. Kadar je že divjak odžagan, se na strani koža malo po dolgem razkolje, to je z ostrim nožičkom do lesa vreže, in od zgoraj z zagojzico, ki je na eni strani okrogla, na drugi plošata, koža malo od lesa odrine. Potem se vreže cepič pod popkom vprek ne celo do stržena, od tod na zdolaj kakor dolga je zareza na divjaku v podobi zagojzde, spodaj mora biti ožji. Tako pripravljen cepič se za kožo v divjak od zgoraj na trdo zarine, da se kože obe sprimete. Rana se z voskom zamaže in s trakom poveže.

Za kožo cepiti je že zategadelj dobro, ker se divjak ne razkolje, in ne izreže, temuč odreže in na strani koža za pol do enega palca vreže in toliko odrine, da se cepu prostor naredi. Tako se že majhna drevesca cepiti dajo, in ker se to takrat dela, ko je drevje muževno, na druge načine pa se že več ne dá cepiti, je tako cepljenje velike vrednosti, če še le cepiči niso pognali ali se celo posušili. Da je divjak že v listju ali cvetju, nič ne škodi; posebno je zanesljivo tako cepljenje na slivah ali češpljah. Tudi divjaki peščenega sadja se zeleni z dobrim vspehom cepijo za kožo.

Stareja drevesa se vendar ne smejo v vejah naenkrat pocepiti, ampak v dveh ali treh letih, da drevo ne pogine. Vselej pa se mora na to gledati, da bo drevo iz teh cepičev v lep vrh zrastlo, če ravno bi katero ostalo vejo sneg polomil, ali se celo posušila. Takemu drevesu se nekatere vodene mladike pustijo, da več soka k cepičem napeljavajo, ktereга tudi sami cepiči porabiti ne bi mogli.

4. Cepljenje v sklad.

V sklad ali razklad cepiti, je najstareja pa naj slabša navada. Divjak se gladko odreže, razkolje in žlahni cepič pri strani v podobi zagojzdičice vanj vtakne, da se lub z lubom sprime. Po tem se rana s cepivnim voskom zamaže in oboje s trakom trdno poveže.

Vsak divjak se dá v sklad cepiti, ki je debel kakor ročnik. Če se takrat cepi, kadar začne sok pod kožo prihajati, se najraje v sklad prime. Meseca svečana ženejo že marelice, breskve in črešnje; potem slive. Meseca marca ali sušca se cepijo bruske, zadnje pa jabelka.

Divjak se ravno vprek, kder ima najlepši les in gladko kožo, prežaga in potem z nožem gladko obreže. Sedaj se nastavi nož na sredo debla, in se s kladvom nanj tolklja, da se deblo za palec globoko gladko razkolje. Ko se nož izpotegne, se zagojzdica v sklad trči, da ga toliko razširi, kolikor je cepič debel. Zdaj se cepiču vstric enega popka na obeh straneh zarezata naredi in za palec dolgo poostri ali ošpiči, da bo cepič kakor zagojzdica; pri straneh pa naj koža ostane, vendar naj bo zunajna plat nekoliko debelejša od znotrajne, da bo sklad, kadar se cepič vanj vtakne, povsod ga trdno prijel, ko se zagojzda izmakne, kože pa divjaka in cepiča se dobro sprimate. Cepič se zgoraj toliko odreže, da imasamo dva ali tri popke. Sedaj se rana zamaže, pa tudi cepič na vrhu; po tem se s canjo povije in s trakom zategne in poveže, da se lože v sklad s cepičem zaraste.

Kdor v sklad cepi, mora sledeče pomisliti: Divjak naj bo dobro vkoreninjen, niže ko je divjak cepljen, hitrejša in lepše bo rasel, debelemu drevesu se pod cepom ne smejo vse veje porezati, da imata cep in deblo iz zraka živež, in da ne bo divjak druge divje mladike pognal, cepič pa bi se ne prijel; tista strau cepiča, kder je prvi bližnji popek, se naj znotraj obrne, da se pred rana zaceli in zaraste; v eno deblo naj se dene le en cepič, če je divjak zlo debel, pa dva, od vsake strani enega, da se rana zalije; cepi naj se v lepem vremenu, vendar ne v vročini ali vetrovnem času; cepiči ne smejo muževni biti ali pa gnati; tudi ne mokri ali celo oslinjeni.

5. Cepljenje v zarezo.

V zarezo se cepi, če se žlahni cepič na debelem koncu kakor zagojzdica po obeh straneh blizo enega palca dolgo gladko prireže, tako da bo zunajna plat s kožo širja, znotraj pa cepič rob imel. Ravno tako se narobe v divjak, ko se je odrezal, proti strženu zarezata naredi, da se cepič va-njo vtakne in vso rano zakrije in napolni, koža cepiča in koža divjaka pa se sprime. Po tem se cepič k divjaku s voskom zamaže in s trakom povije.

Tako se cepiti da skozi celo leto in zimo, kdor v hiši cepi divjake, jih tudi zamore po zimi cepiti, po tem spomladi in do kresa tako delati, čeravno je drevje muževno; toda od jeseni do kresa le s takimi cepiči, v katerih še ni muzga gnala, kadar so bili odrezani. Po kresu pa se cepi z zelenimi mladikami; pa se mora vrh toliko prikrajšati, da ima cepič le dva popka, tudi listje se nad polovico prireže in rana na vrhu z voskom zamaže. Divjak se gladko poreže in otrebi, če še ni nič gnal; če pa se zeleni cepi, se mu pod cepičem do spomladi vse mladike pustijo.

6. Cepljenje z nasadom ali v žlep.

Z nasadom ali v žlep se cepi, če se divjak odreže, in ali pri strani štirivoglata, ali trivoglata zarezata, to je žleb, ali pa čez deblo zarezata napravi, in se cepič va-njo vtakne, da v zarezo prav pride in se lub z lubom sklene. Potem s cepivnim voskom rana zamaže, in s trakom poveže. Tudi se da cepiti, če se v divjakovo deblo, v svrš zvrta in cepič oklinči, da luknjo napolni in lub na lub trdno vsede, ali pa narobe, če se cep zvrta in na olupljeno deblo nasadi. Se vé, da se tako veči divjaki cepijo, pa tudi trte v zemlji tako cepljene, se rade primejo. (Dalje.)

Zgodovinski spomini.

(Spisal Dav. Trstenjak.)

Grad Strahkov.

Že učeni Eustahij, kateri je umrl leta 1149 je v svojih komentarjih (pojasnilih) grških pisateljev omenil strahovitih gradov, ki so stali še za njega v Noriku, to je v deželah: Stajarski, koroški in v gorenje-avstrijski; v katerih najdemo do dvanajstega stoletja še slovenske prebivalce. Eden takšnih strahovitih gradov je: Strahova, tudi Strahkov, v katerih oblikah se najde v listinah devetega stoletja (gl. Hor-

mayr Archiv Jahrg. 1822, Nr. 74 in 77). Ta grad stoji eno uro proti severu od mestica gornještajarskega: Rothenmann, ki se je prvlje, ko se je bilo ponemčilo, velelo: Črmeno (slav. „Cirminah“ quod rufam urbem significat) t. j.: crmeno, črveno, črleno mesto.

Zapadno stran prekrasne paltske doline okrožuje dvoje pogorje, ki se vleče v ravni črti od izhoda do zahoda. Najdeš v tej dolini lepe zelene trate, rodovitno polje in goste gojzde. Lepe kmečke hiše stojijo tukaj in razodevajo popotniku bogastvo tega kraja. Globoko v dolini teče počasno v stoterih vijugastih krivinah od izhoda proti zapadu modrikasta reka Palta, ktera pogostem vso to dolino popali, zato so jej nekaj tukaj stanujoči Slovenci dali imé Palta.*) Ona se izliva v reko Anas (Enns). To prekrasno dolino okrožuje več visokih bregov, katerih eden ima slovensko-nemško imé Openberg. Slovani so špičaste hribe imenovali: ope (sorodno z latinsk. apex), zato najdemo: Opovo naj višji hrib na fruški gori v srbski vojvodini, Opelno, Opava v slovanskem Slezkem. Bližnje predgorje se veli: Korah to je: v Korah, od ker, kor = pečina, skala. zato imé korska planina (Koralpe), Koroh, Koroha to je Korošica prebivalca korastega, pečevnatega sveta. Med Korami in Palto stoji breg Strahov ali Strahkov in na vrhuncu tega špičastega brega prestari grad: Strahova, Strahkov (dandanašnji ponemčen: v Strehau) še danes tako ponosno in mogočno, kakor pred večimi stoletji. Grad je nezmagljiv in res strahovit. Če od iztoka potuješ, ga že vidiš pet ur poprej, in dozdeva se ti, ko bi stal le en sam hram s turnom na špičasti pečini. Vendar ni tako. Dolžina grada meri 160 sežnjev, ali širina ni večja kot 20 sežnjev. Zob časa in razne spremembe po različnih posestnikih so gradu že prece odvzele podobo starinstva.

Grad Strahkov je bil do leta 1170 še v rokah slovenskih zlahntnikov. Listine omenjajo že leta 1140 plemenitaša: Durnik-a iz Strahove. Durnik je prav čisto slovensko imé, in še sedaj najdeš žive rodbine: Durek, Durnik po Slovenskem. Beseda dur pomenja strašen, strahovit, primeri oduren, to je: grd, gnusen (abominabilis). Leta 1170 se imenuje: Geron iz Strahove. Tudi ime Geron je slovensko, primeri imena: Gerima iz leta 872, pri lužičkih Slovanih, Gerislav, kralj polabskih Slovanov, Gerun, imé staropolskega plemenitaša, Gerovit, imé božanstva v mestu Bolegost na ranskem (Rujanskem, Rügen) otoku. Tudi slovenski Noričani so to božanstvo častili, kakor pričuje spominek v melski dolini na Koroškem najden, ki ima napis: Gero augusto sacrum, to je: Geru velečastnemu posvečeno.

V strahovski okolici najdeš občine z slovenskimi imeni: Lesnik (Liessing), Metlenik (Metling) Laznik (Lassing) Schlaten to je: Slatina. Plas, to je Plaz, Strimizen, to je Strmice**) itd.

Politični ogled.

Sedajne ministerstvo je zdaj zadosti jasno pokazalo, da hoče biti „verfassungstreu“ in zidati na decemberski nastavi. To bi Potočki tudi lahko bil prepuštil — Giskretu, saj je moral vedeti, da po tej poti s Čehi ne bo nič opravil.

Kakor se iz vseh časnikov bere, skorej nobena stranka z vezdanim ministerstvom ni zadovoljna, pa tudi biti ne more, in ravno, ker nima uobenega zaupanja, bo moralo prej ko ne, v kratkem spet odstopiti. Dokler pa ne bo federalističnega ministerstva, se bo težko ktero dolgo držalo.

Ministersko svetovalstvo je najvažnejše točke poljske rezolucije dovolilo, med katerimi se tudi nahaja ta, da dobi Galicija posebnega ministra. Točka vendar, po kateri se zahteva odgovorna deželna vlada za Galicijo, ni sicer popolnoma zavržena, ali vendar zlo modificirana. Kako so se dogovorili med Poljaki in ministerstvom končali, se še nič prav gotovega ne vé, če vendar je res, da Poljaki gredo radi v državni zbor, se je stvar končala po volji Poljakov.

„Politika“ piše, da Čehi, Moravci in Tirolci ne bodo šli v državni zbor. Kaj pa bodo storili Slovenci?

*) Tudi v Galiciji je rečica imenovana Palta. Vredn.
**) Slovenci so svobodno štamani, ker so veči del koroških in štajarskih mest in gradov postavili. Že Tacit toži o Germanih (Nemcih), da nimajo ni mest ni gradov, temoč živijo v posameznih kmečkih hramih. In vendar nas naši ljubeznjivi sosedje zmirom imenujejo „barbare“, to je: divjake. Vredn.